

La despesa militar en Espanya 2012. Una possibilitat per a reduir la crisi

Pere Ortega, *Centre Delàs d'Estudis per la Pau (Justícia i Pau)*

Informe realitzat amb el suport de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament

La crisi no estreny per igual a tots els ministeris de l'Estat. Si bé és cert que el pressupost del Ministeri de Defensa de l'exercici 2012 disminueix respecte a l'any 2011, no ho fa en la mateixa proporció que la resta de ministeris. Si els pressupostos recullen que l'ajust és d'un 16,9% de mitjana, el Ministeri de Defensa disminueix tan sols un 11%, i, per descomptat a molta distància d'aquells ministeris que mantenen l'anomenat "estat de benestar", és a dir, les polítiques de despesa social, que pateixen retallades en proporcions molt més altes. Així, Sanitat i Serveis Socials disminueixen un 13,7% i Educació i Cultura un 21,2%. De la mateixa manera es retallen els pressupostos d'aquells altres ministeris que haurien de ser els motors de la recuperació econòmica, com Indústria, Energia i Turisme que cau un 31,9%, Foment, on l'obra pública retrocedeix un 18,4%, o les ajudes a la investigació en R + D que retrocedeixen un 25,6% (Taula 1 de l'Annex).

A més, la despesa militar s'analitza tenint en compte el criteri OTAN, seguint les recomanacions d'aquest organisme militar al qual Espanya pertany, i que aconsella sumar totes aquelles partides militars que estan repartides per altres ministeris, despeses a les que cal afegir els interessos del deute públic proporcionals a Defensa (Taula 2 de l'annex). La seva justificació es basa en que si una part de l'alt índex d'endeutament de l'Estat és a causa de les inversions militars, és obvi incorporar els interessos del deute destinats al manteniment de les forces armades. El resultat final és que les xifres superen en més del doble la quantia del Ministeri de Defensa, passant de 7.411 als 15.834 milions d'euros que suma la despesa militar inicial el 2012. El percentatge de disminució respecte a l'any passat és del 6,95%, sensiblement inferior a l'anunciat pel Govern espanyol.

Tot i això, aquestes xifres sobre la despesa militar són enganyoses, ja que una cosa és la despesa militar pressupostada inicialment, i una altra cosa molt diferent la despesa real liquidada al tancament de l'exercici. De fet, durant el transcurs de l'any s'incorporen molts recursos a les partides que han estat insuficientment dotades. Recursos que

La despesa militar en Espanya 2012. Una possibilitat per a reduir la crisi

Pere Ortega, Centre Delàs d'Estudis per la Pau (Justícia i Pau)

provenen principalment del Fons de Contingències, des d'on es costegen les missions militars a l'exterior. Aquestes van rebre un pressupost inicial el 2011 de 14 milions d'euros, quan en realitat es van gastar 861. El mateix passa amb bona part de les inversions en armes, on al final de l'any es van consumir 582 milions d'euros més que els inicialment assignats (Taula 3 de l'annex). També cal afegir les desviacions provinents de l'alienació de propietats del Ministeri de Defensa (casernes, habitatges i terrenys). Aquestes majors despeses que es van produint al llarg de l'any només les coneixem en finalitzar l'exercici, quan ens presenten la liquidació final del pressupost. Així, el pressupost de Defensa de l'any 2011 es va aprovar anunciant una disminució de la despesa de 594 milions d'euros, i ara sabem que la liquidació provisional (encara no és definitiva) dóna un increment de 1.164 milions d'euros sobre el total inicial, el que representa un 6,75% d'augment, gairebé el mateix percentatge (7%) que es va anunciar disminuir en Defensa a l'inici del pressupost inicial de 2011. En definitiva, tota aquesta llarga explicació la podem finalitzar dient que la despesa militar real de l'Estat espanyol, tot i la greu crisi per la qual travessen els comptes públics, ha disminuït només un 6,3%, i situa a Defensa com un dels ministeris més ben parats en les retallades del Govern de Mariano Rajoy. Una despesa militar que respecte del PIB se situa en el 1,6%, el doble del que diu el Ministeri de Defensa i que representa 46,6 milions d'euros de despesa diària, i 366 euros per càpita anuals, (Taula 4 de l'annex). És a dir, la despesa militar espanyola no és tan reduïda o insuficient com alguns integrants del complex militar-industrial denuncien, sinó al contrari, està dins de les mitjanes en què es mouen la majoria dels països europeus.

Les inversions en armes

Aquest any 2012 s'anuncia una dràstica retallada en les inversions en armament, que pateixen una disminució d'un 35% respecte a les de l'any 2011. En especial les dirigides als Programes Especials d'Armaments (PEAS). Uns grans projectes de llarga durada iniciats en els anys 1995/96 i que, en alguns casos, allarguen la seva fabricació fins a l'any 2025 (avions Eurofighter, A400M, helicòpters Tigre, blindats Leopard, Pizarro, submarins S-80, fragates i diversos vaixells de guerra) amb uns costos que arriben avui als 32.000 milions d'euros (taula 6 de l'annex). Aquest any, segons el mateix Ministeri,

La despesa militar en Espanya 2012. Una possibilitat per a reduir la crisi

Pere Ortega, Centre Delàs d'Estudis per la Pau (Justícia i Pau)

hi ha uns compromisos de pagament per 1.862 milions d'euros, als quals no podrà fer front, ja que només s'ha consignat la ridícula partida de 4,9 milions d'euros, retrocedint un 95% respecte l'any anterior. La resta de les inversions (707 milions d'euros) estan dirigides a la modernització d'armament i dels avituallaments necessaris de les ja existents perquè les forces armades siguin operatives (explosius, projectils, míssils, comunicacions, logística i infraestructures).

També pateix una important retallada la R + D militar. Tant la del Ministeri de Defensa, que disminueix un 14,3%, com la que es lliura com a crèdits a les empreses militars des del Ministeri d'Indústria, que redueix la seva quantia de forma considerable, un 24,4%. Aquests últims recursos són els destinats a la realització dels esmentats PEAS. Uns projectes que es veuran considerablement afectats per les retallades, tant en ajudes en R+D com en pagaments per la seva adquisició. No obstant això, no s'ha d'interpretar com una disminució de la despesa en la seva adquisició, sinó tot el contrari. El no fer front a aquests pagaments durant 2012 representa endarrerir les entregues i refinançar els seus costos amb les empreses i al final pagar més per aquestes armes. Els PEAS tenen uns contractes blindats amb les empreses que obliguen a Defensa a complir amb la seva execució. Sabem el seu cost inicial però no sabem quin serà el seu cost final (Taula 5 de l'annex). Uns projectes que el 2012 tornaran a rebre en concepte de crèdits en R+D una suma total de 582,7 milions d'euros. És a dir, s'assignen molt pocs recursos a la compra d'aquests armaments, però en canvi es dedica el 11,8% del total de R + D de l'Estat a la investigació d'aquestes noves armes (Taula 5 de l'annex).

Els crèdits a la R + D militar són percebuts per les empreses com ajudes, ja que després del transcurs dels setze anys des que es van instaurar, encara no han estat retornats. Per una raó, perquè el Ministeri de Defensa -per manca de liquiditat- ha retardat el pagament d'aquestes armes, de manera que les empreses no han retornat els crèdits i han acumulat un enorme deute (15.559 milions d'euros). Un problema que Defensa no sap com resoldre. No pot pagar a les indústries militars sense incrementar els pressupostos de forma considerable, ja que això augmentaria l'endeutament i el dèficit de l'Estat. Una altra possibilitat que baralla el Ministeri és condonar deutes en R + D de les empreses a

La despesa militar en Espanya 2012. Una possibilitat per a reduir la crisi

Pere Ortega, Centre Delàs d'Estudis per la Pau (Justícia i Pau)

compte del pagament de les armes, però això incrementaria també el dèficit públic. Dèficit que el govern vol combatre per acoblar-se a les directrius de la UE dirigida pel binomi Merkel / Sarkozy. Una altra opció seria ajornar els pagaments en deu o quinze anys més, encara que això afegiria els costos de finançament i faria augmentar el preu final de les armes a preus inversemblants (40 o 50.000 milions)

Com reduir el dèficit i l'endeutament

Davant la greu situació econòmica per la qual travessa Espanya i de manera molt especial els comptes de l'Estat, si es volen sanejar els comptes públics a força de reduir el dèficit i l'endeutament, una de les solucions passaria per reduir la despesa militar. Com fer-ho és senzill, el que es requereix és honestedat per explicar a la població els perills i amenaces que planen sobre el nostre Estat per mantenir aquesta enorme despesa. I una vegada determinat d'on procedeix la inseguretat, s'ha d'explicar si cal mantenir unes forces armades de 130.000 efectius.

Una qüestió principal sobre les amenaces -que no analitzarem aquí- és abordar els contingents actuals de les forces armades dels nostres socis a l'interior de la UE, que aproximadament ronden els dos milions de soldats. I sobre això recordar que la UE, encara que lentament, camina cap a la unitat política i, encara que en precari, ha construït una política exterior i de seguretat comuna que requerirà d'un euroexèrcit que, tot en estat embrionari, ja s'està començant a construir. Per tant, no tindriem prou amb 200.000 o estirant, potser 500.000 soldats per a tota la UE? Per a què volem el milió i mig que sobren?

Si Europa té un excés de forces armades i Alemanya i Itàlia ja han anunciat que les van a reduir, per què l'Estat espanyol no segueix aquest camí? Hauria d'iniciar l'estudi d'una reducció dels efectius pensant en el conjunt de la UE, i començar un pla d'ajust de les plantilles. Per a què necessita Espanya un exèrcit de 130.000 soldats? És què amb la meitat o una tercera part no tindriem suficients? Tampoc es tracta d'engrossir el nombre d'aturats i llançar a la desocupació a milers de professionals militars, però es podria

La despesa militar en Espanya 2012. Una possibilitat per a reduir la crisi

Pere Ortega, Centre Delàs d'Estudis per la Pau (Justícia i Pau)

posar en marxa un estudi acompanyat d'un ajust per passar molts comandaments militars a la reserva i als soldats recol·locar-los en la funció pública.

Un altre aspecte seria anul·lar els grans contractes en armes (PEAS). Unes armes que com va dir poc abans d'acomiar-se del govern l'anterior secretari d'Estat de Defensa, Constantino Méndez: "no hauríem d'haver adquirit sistemes que no farem servir, per escenaris de confrontació que no existeixen i amb uns diners que no teníem aleshores ni ara". És a dir, aquestes armes no serveixen per a res. I això és cert, els avions Eurofighter, els helicòpters Tigre, els blindats Leopard i Pizarro i la majoria dels vaixells de guerra no s'han desplaçat als escenaris on han actuat les forces armades espanyoles (Afganistan, Líban o Líbia). És a dir, no han entrat mai en combat i, en el millor dels casos, acaben la seva vida útil sense ser utilitzats mai (més enllà de les maniobres, clar). Cal una combinació d'estratègies polítiques, industrials i econòmiques per emprendre aquesta tasca, ja que les indústries militars esgrimarien els contractes i demandar compensacions, a més d'iniciar una reducció de les plantilles o amenaçar amb el tancament de les empreses. Aquest pla d'ajust hauria d'anar acompanyat d'estudis de conversió de la indústria militar cap a l'àmbit de producció de béns civils. Uns plans de conversió que haurien d'implicar el màxim d'agents socials i polítics possibles: govern local, autonòmic i estatal, col·legis professionals i sindicats. Aquest ampli consens podria buscar sortides a aquestes indústries, i per descomptat, resultaria menys costós de fer front a la producció d'unes armes que no tenen cap utilitat social.

A més, si s'emprenguera la supressió dels PEAS, permetria acabar amb les ajudes en R+D militar i estalviar mil milions d'euros que, cada any s'han anat lliurat a les empreses militars per desenvolupar aquestes armes.

Un quart àmbit per reduir la despesa militar seria retirar les nostres tropes de l'exterior per estalviar-nos els 860 milions d'euros que costa anualment el seu desplaçament. Per molt que es repeteixi, és fals que proporcioni seguretat a la població espanyola, si de cas obeeixen als designis de la política exterior del nostre govern, o millor dit, al prestigi que atorga als ministres d'exteriors, defensa i al propi President tenir forces armades

La despesa militar en Espanya 2012. Una possibilitat per a reduir la crisi

Pere Ortega, *Centre Delàs d'Estudis per la Pau (Justícia i Pau)*

desplaçades en diferents punts del planeta, ja que això els permet relacionar-se amb cancellers i seure en els fòrums internacionals.

L'última raó i no menys important és de tipus econòmic: la ineficiència que envolta la producció d'armament a causa dels costos d'oportunitat, en dedicar uns recursos que són escassos a produir armes en comptes de béns i serveis de l'economia productiva. Des del punt de vista de la despesa pública passa el mateix, ja que invertir en adquirir armaments representa retreure recursos de partides que suporten l'estat de benestar (sanitat, educació i serveis socials), o d'aquelles altres que impulsen el desenvolupament (indústria, investigació civil (R + D), obra pública ...).

Totes aquestes mesures: reducció d'efectius de les forces armades, anul·lar els contractes dels grans Programes Especials de Armaments, eliminar la R + D militar, i reduir la presència de forces armades espanyoles a l'exterior, serien unes mesures que permetrien estalviar entre 7.000 i 8.000 milions d'euros anuals, que de ben segur ajudarien a la hisenda pública a sortir de l'endeutament i el dèficit públic. Reduir la despesa militar seria un pas per permetre que l'economia espanyola comencés a sortir de la crisi en la que ara està submergida.

Annexe de taules:

Taula 1. Algunes reduccions pressupostaries 2011/2012

Concepte	Reducció
Ministeri de Educació i Cultura	-21,20%
Ministeri de Sanitat i Serveis Socials	-13,70%
Ministeri de Treball i Seguretat Social	-7,40%
Ministeri de Foment	-18,40%
Ministeri d'Indústria i Energia	-31,90%
Ministeri d'Agricultura i Medi Ambient	-19,90%
Ministeri d'Economia i Competitivitat	-32,00%
Ajudes a la R+D Civil	-25,61%
Ajuda al Desenvolupament	-71,20%
<i>Ministeri de Defensa</i>	<i>-11,04%</i>

Font: Elaboració pròpia a partir dels pressupostos Generals de l'Estat

La despesa militar en Espanya 2012. Una possibilitat per a reduir la crisi

Pere Ortega, Centre Delàs d'Estudis per la Pau (Justícia i Pau)

Taula 2. La despesa militar inicial de l'Estat (2011-2012)

Conceptes	2011*	2012*	Variació
Ministeri de Defensa	7.156,38	6.316,44	
Organismes autònoms del Ministeri de Defensa	1.175,51	1.095,30	
Total Ministeri de Defensa	8.331,88	7.411,74	-11,04%
Classes passives militars	3.252,15	3.344,35	
ISFAS (Altres ministeris)	624,89	577,52	
Guardia Civil (Ministeri de l'Interior)	2.790,96	2.733,52	
Crèdits R+D i ajudes militars (Ministeri d'Indústria)	794,84	582,77	
Organismes militars internacionals (Ministeri d'Exteriors)	9,82	14,95	
Total Defensa criteri OTAN	15.804,54	14.664,85	-7,21%
Interessos del Deute Públic	1.212,00	1.169,78	
TOTAL DESPESA MILITAR INICIAL	17.016,54	15.834,63	-6,95%
Diferència inicial/liquidat	1.164,24	1.194,61*	
TOTAL DESPESA MILITAR FINAL	18.180,78	17.029,24	-6,33%
Despesa militar final/PIB	1,73%	1,60%	
Despesa Militar inicial/Pressupost total Estado	4,76%	4,70%	

Font: Elaboració pròpia a partir dels pressupostos Generals de l'Estat

* Estimació calculada con mitjana del període 2000-2011

Dades en milions d'euros corrents

Taula 3. Desviacions pressupostàries en el període 2008-2012*

Anys	Missions en l'exterior			Inversions		
	Inicial	Liquidat	Diferència	Inicial	Liquidat	Diferència
2008	17,36	668,74	651,38	2.464,32	2.718,38	254,06
2009	14,36	713,50	699,14	2.005,86	2.126,67	120,81
2010	14,36	787,90	773,54	1.463,26	2.101,28	638,02
2011	14,36	861,39	847,03	1.211,68	1.793,62	581,94
2012	14,36			782,75		

Font: Elaboració pròpia a partir dels pressupostos Generals de l'Estat

Dades en milions d'euros corrents

Taula 4. Principals Indicadors de la despesa militar en Espanya

Indicadors	2011	2012
Despesa militar diària*	50,43	46,65
Despesa militar anual per habitant	374 €	368 €
Despesa militar / PIB	1,73%	1,60%
Despesa militar / pressupost total	4,75%	4,70%
Variació despesa militar	-5,19%	-6,33%
Inversions militars*	1.982,39	1.365,52
Inversions militars / total d'inversions	9,60%	10,66%
Variació inversions militars	-17,88%	-31,12%
R+D militar total*	974,62	756,82
R+D militar / R+D total	11,47%	11,83%

La despesa militar en Espanya 2012. Una possibilitat per a reduir la crisi

Pere Ortega, *Centre Delàs d'Estudis per la Pau (Justícia i Pau)*

Variació R+D militar	-17,60%	-24,38%
----------------------	---------	---------

Font: Elaboració pròpia a partir dels pressupostos Generals de l'Estat

* Dades en milions d'euros corrents

Taula 5. R+D Militar de l'Estat Espanyol*

Any	R+D Ministeri Defensa	R+D militar Ministeri Indústria	Total R+D Militar	R+D total	% Militar/total
2011	203,91	770,71	974,62	8.493,11	11,47%
2012	174,05	582,77	756,82	6.397,62	11,83%

Total R+D militar del Ministeri d'Indústria 1997-2012 acumulada: 15.559,15

Font: Elaboració pròpia a partir dels pressupostos Generals de l'Estat

* Dades en milions d'euros corrents

Taula 6. Principals contractes vigents d'armament del Govern espanyol

Denominació	Proveïdors	Període	Cost inicial*	Cost actual*
87 Caces EF-2000 (Eurofighter)	EADS-CASA, Santa Bárbara, ITP, Indra, Gamesa, TecnoBit	1997/2024	6.363,10	11.718,00
24 Helicòpters de combat Tigre	Eurocopter, Sener, Amper, ECESA, Indra	1997-2014	1.081,82	1.579,60
27 Avions transport A400M	EADS-Casa, Flabel, ITP, Sener, TecnoBit, Alcor	2001/2020	3.449,81	5.493,00
1 Fragata F-105	Navantia, Indra, Sainsel	2006/2012	475,00	834,00
239 Blindats Leopard 2E	Santa Bárbara, Indra, Navantia, Electroop, Amper	1996/2017	1.941,77	2.399,40
212 Blindats Pizarro	Santa Bárbara, Steyr, Puch, Indra	2005/2024	707,47	845,40
4 Submarins S-80	Navantia, TecnoBit, Abengoa, SAES, Indra	2011/2014	1.502,53	2.212,50
4 Fragates F-100	Navantia, Indra, Maxam	2004/2010	360,00	461,70
1 Buc BPE	Navantia, Indra, Sainsel	2006/2012	215,00	488,00
4 Bucs BAM	Navantia, Indra, Sainsel, Navalips	2011/2012	740,00	740,00
5 Bucs BAM (nova versió)	Navantia, Indra, Sainsel	2003/2022	213,00	238,50
4 Bucs provisió BAC	Navantia, Indra, Sainsel	2006/2012	1.260,00	2.463,00
45 Helicòpters NH-90 multipropòsit	Eurocopter, Sener, ECESA, General Electric, ITP, Indra	1999-2011	134,65	134,65
84 Vehicles blindats Centauro	Iveco, Amper, Oto Melara	2004/2011	57,00	60,10

La despesa militar en Espanya 2012. Una possibilitat per a reduir la crisi

Pere Ortega, *Centre Delàs d'Estudis per la Pau (Justícia i Pau)*

43 Míssils Kept-350 Taurus (F-18 i Eurofigther)	Taurus Systems, EADS, Sener	2013/2016	62,13	100,00
232 Míssils Meteor (F-18 i Eurofigther)	Navantia, Indra, Inmize, INTA, Sener y GDSBS	2005/2011	247,32	291,50
770 Míssils Iris-T (EF-18 i Eurofigther)	Sener, Expal, ICESA	1997/2015	50,86	50,86
120 Míssils Sparrow (F-18 i F-100)	Indra	2005-2015	75,29	76,31
80 Torpedes DM2A4 "Merluzo" submarins S-80	STN Atlas (Rheimental), Amper, Iveco	2006/2023	180,50	199,80
70 Obusos 155/52 mm.	Santa. Bárbara, Amper, Iveco	1997/2018	148,06	148,06
5 Avions AV-8B	EADS-CASA, Indra, ITP, Iberia	2008/2012	59,70	60,70
Nóduls CIS comunicació	Indra, EADS-CASA	2007/2012	35,50	35,50
Avió de combat no tripulat UAV (Neurón)	EADS-CASA, Thales, Indra	2006/2012	69,09	69,09
4 Sistemes de radar Arthur	Ericsson	2008/2022	260,00	355,50
2.600 Míssils anticarro Spike MR i ER (260 bateries)	Rafael (Israel), Santa Bárbara, TecnoBit	2007/2011	27,73	27,73
Míssils Mistral-2 (Helicòpters Tigre)	MBDA	2007/2011	40,00	230,00
Equips Unitat Militar Emergències	Camions a Iveco, tot terrenys a Santana	2008/2011	40,50	40,50
13 Avions C-295	EADS-CASA	2009/2011	180,00	180,00
Avions apagafocs UME	Bombardier	2007/2011	143,00	143,00
4 avions AV-8V Harrier (modernització)	EADS-CASA	2011/2012	26,14	26,14
Radiotelèfons tàctics P34G	Amper	2012/2016	376,52	376,52
270 Vehicles blindats MRAP model LMV (1a fase)	Iveco España	2998/2011	13,70	13,70
76 Vehicles blindats MLV Lince	Iveco España	2008/2015	68,30	68,30
Sistema de observació per Satèl·lit (SAR) Paz e Ingeni	Hisdesat, Astrium	2009/2012	25,00	25,00
Sistema observació militar espacial Pleiades	Indra		61,70	61,70
21 Blindats Piranya III	Rheimental, Santa Bárbara	2009-2022	17,00	17,00
20 Vehicles blindats RG 31	General Dynamics/Santa Bárbara	2010-2011	31,00	36,58

La despesa militar en Espanya 2012. Una possibilitat per a reduir la crisi

Pere Ortega, *Centre Delàs d'Estudis per la Pau (Justícia i Pau)*

40 Torpedes submarins S-80	Govern d'Alemanya, Amper, Iveco	2010/2018	20,79	20,79
Radar Lanza 3D	Indra	2007/2011	76,00	80,40
Radars, comunicació i avionica exèrcit de l'Aire	Indra	2010/2012	35,00	35,00
Sistema MIDS d'informació per satèl·lit	EADS	2011	24,10	24,10
Municions	General Dynamics	2011-1012	14,40	14,40
Sistemes d'alerta primària NAEW	OTAN	2010/2011	7,57	7,57
14 Helicòpters EC-135	Eurocopter	2011/2012	188,00	188,00
Motors avions F-18 y CN-235 (modernització)	General Electric	2011/2015	22,50	22,50
Manteniment avió EF-2000	EADS-CASA	2010/2019	150,00	150,00
135 Vehicles Vamtac	UROVESA	2011	24,10	24,10
TOTAL			21.302,65	32.868,20

Font: Centre Delàs d'estudis per la Pau (30/10/2011)

* Dades en milions d'euros corrents